

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ
ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

А.БАЙТҰРСЫНОВ АТЫНДАҒЫ
ҚОСТАНАЙ Өңірлік университеті

ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫ ӘКІМДІГІ МӘДЕНИЕТ БАСҚАРМАСЫНЫҢ "ЫБЫРАЙ АЛТЫНСАРИННИҢ ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСТЫҚ
МЕМОРИАЛДЫҚ МҰРАЖАЙЫ" КОММУНАЛДЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК МЕКЕМЕСІ

КОММУНАЛЬНОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "КОСТАНАЙСКИЙ ОБЛАСТНОЙ МЕМОРИАЛЬНЫЙ
МУЗЕЙ ИБРАЯ АЛТЫНСАРИНА" УПРАВЛЕНИЯ КУЛЬТУРЫ АКИМАТА КОСТАНАЙСКОЙ ОБЛАСТИ

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

«ИННОВАЦИЯ, БІЛІМ, ТӘЖІРИБЕ-БІЛІМ
БЕРУ ЖОЛЫНЫҢ ВЕКТОРЛАРЫ»
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
КОНФЕРЕНЦИЯСЫ

МАТЕРИАЛДАРЫ

І КІТАП

АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

МАТЕРИАЛЫ

МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ
«ИННОВАЦИИ, ЗНАНИЯ,
ОПЫТ – ВЕКТОРЫ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТРЕКОВ»

І КНИГА

Қостанай, 2023

УДК 37.02
ББК 74.00
И 63

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ/ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Куанышбаев Сеитбек Бекенович, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің Басқарма Төрағасы-Ректоры, география ғылымдарының докторы, Қазақстан Педагогикалық Ғылымдар Академиясының мүшесі;

Жарлыгасов Женис Бахытбекович, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің Зерттеулер, инновация және цифрландыру жөніндегі проректоры, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор;

Скударева Галина Николаевна, педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент, Мәскеу облысындағы МОУ «Мемлекеттік гуманитарлық-технологиялық университеті» ректорының м.а.; Ресей Федерациясының жалпы білім беру ісінің құрметті қызметкері, Ресей;

Бережнова Елена Викторовна, педагогика ғылымдарының докторы, профессор Мәскеу халықаралық мемлекеттік қатынастар институты, Ресей;

Ибраева Айман Елемановна, «Қостанай облысы әкімдігінің білім басқармасы» ММ жетекшісі;

Онищенко Елена Анатольевна, «Педагогикалық шеберлік орталығы» жекеменшік мекемесінің Қостанай қаласындағы филиалының директоры;

Демисенова Шнар Сапаровна, педагогика ғылымдарының кандидаты, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика және психология кафедрасының меңгерушісі;

Утегенова Бибикуль Мазановна, педагогика ғылымдарының кандидаты, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика және психология кафедрасының профессоры;

Смаглий Татьяна Ивановна, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің, педагогика ғылымдарының кандидаты; педагогика және психология кафедрасының қауым.профессоры;

Жетписбаева Айсылу Айратовна, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университетінің Ы.Алтынсарин атындағы әдістемелік кабинетінің меңгерушісі.

«Инновация, білім, тәжірибе-білім беру жолының векторлары»: 2023 жылдың 17 ақпандағы Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. I Кітап. – Қостанай: А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2023. – 1081 б. = «Инновации, знания, опыт – векторы образовательных треков»: Материалы международной научно-практической конференции, 17 февраля 2023 года. I Книга. – Костанай: Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2023. – 1081 с.

ISBN 978-601-356-244-5

Жинаққа «Инновация, білім, тәжірибе-білім беру жолының векторлары» атты Алтынсарин оқулары халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары енгізілген.

Талқыланатын мәселелердің алуан түрлілігі мен кеңдігі мақала авторларына заманауи білім беруді жаңғырту мен дамытудың, осы үдерісте қазақ ағартушыларының педагогикалық мұрасын пайдаланудың жолдарын, мұғалімдерді даярлаудың тиімді технологиялары мен форматтарын әзірлеу мен енгізу мәселелерін, ақпараттық қоғамдағы білім беру кеңістігінің ерекшеліктерін айқындауға, сондай-ақ педагогтердің инновациялық қызметінің тәжірибесін жинақтауға, педагогикалық үдеріс субъектілерін психологиялық-педагогикалық қолдауға мүмкіндік берді.

Бұл жинақтың материалдары ғалымдарға, жоғары оқу орындары мен колледж оқытушыларына, мектеп мұғалімдері мен мектепке дейінгі тәрбиешілерге, педагог-психологтарға, магистранттар мен студенттерге қызықты болуы мүмкін.

В сборнике содержатся материалы Международной научно-практической конференции Алтынсаринские чтения «Инновации, знания, опыт – векторы образовательных треков». Многообразие и широта обсуждаемых проблем позволили авторам статей определить векторы модернизации и развития современного образования, использования в данном процессе педагогического наследия казахских просветителей, вопросов разработки и внедрения эффективных технологий и форматов подготовки учителей, специфики образовательного пространства в информационном обществе, а также обобщения опыта инновационной деятельности педагогов, психолого-педагогической поддержки субъектов педагогического процесса.

Материалы данного сборника могут быть интересны ученым, преподавателям вузов и колледжей, учителям школ и воспитателям дошкольных учреждений, педагогам-психологам, магистрантам и студентам.

ISBN 978-601-356-244-5

9 786013 562445

УДК 37.02
ББК 74.00

© А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2023
© Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2023

ӨОЖ37.026: 373.3

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ

*Ахметжан Надира Еркінқызы
Қорқыт ата атындағы ҚУ магистранты
Қызылорда қаласы, Қазақстан
E-mail: nadira_akhmetzhan@mail.ru*

Аңдатпа

Оқушыға белгілі бір көлемдегі білім – білік, дағдыларды меңгерте отырып, жаңа педагогикалық технологияларды шебер пайдалана білу арқылы оқыту үрдісін демократияландыру және ізгілендіру, сабақтағы оқушының шығармашылық ролін арттырып, еркіндігін қамтамасыз ету, сол арқылы оқушылардың даралық, интеллектуалдық және шығармашылық қабілеттерін, бейімділіктерін ашу және дамыту қажеттігі туындап отыр. Мақалада бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттерінің даму деңгейін анықтау, шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін сабақтан тыс жұмыстың әзірленген бағдарламасын сынақтан өткізу және түзету сипатталған.

Кілт сөздер: шығармашылық қабілет, бастауыш сынып оқушылары, субтест.

Аннотация

Возникает необходимость демократизировать и гуманизировать процесс обучения, повысить творческую роль и обеспечить свободу ученика на уроке, тем самым раскрывая и развивая индивидуальные, интеллектуальные и творческие способности, склонности учащихся, приобретая определенный объем знаний, умений и навыков, умело используя новые педагогические технологии. Статья посвящена определению уровня развития творческих способностей младших школьников, апробации и коррекции разработанной программы внеурочной деятельности по развитию творческих способностей.

Ключевые слова: творческие способности, учащиеся начальных классов, субтест.

Abstract

There is a need to democratize and humanize the learning process, increase the creative role and ensure the freedom of the student in the classroom, thereby revealing and developing individual, intellectual and creative abilities, inclinations of students, acquiring a certain amount of knowledge, skills and abilities, skillfully using new pedagogical technologies. The article is devoted to determining the level of development of creative abilities of younger schoolchildren, testing and correction of the developed program of extracurricular activities for the development of creative abilities.

Key words: creativity, primary school students, subtest.

Ақпараттың үлкен ағымы, техниканың жетістіктерін пайдаланудың кең мүмкіндіктері қазіргі балаларға үлкен әсер етеді, оларды көбінесе енжар тұтынушыларға айналдырады. Сондықтан бүгінгі таңда баланың интеллектуалды және шығармашылық әлеуетін сақтау және оларды дамыта отырып, шығармашылық тұлғаны тәрбиелеу өте маңызды.

Шығармашылықты дамыту тақырыбы зерттеушілерді бұрыннан қызықтырғаны таңқаларлық емес. Өйткені, шығармашылық әрқашан әртүрлі, ол көп қырлы және бұл терминді соңына дейін зерттеу мүмкін емес. Ежелгі заманнан бері ойшылдар (Платон, Сократ, Аристотель, Әл-Фараби және т.б.) шығармашылықтың ерекшелігін түсінуге және сипаттауға тырысты. Оладың зерттеулері шығармашылықты адамның барлық дене, рухани күштері мен тәжірибесін белсендіруді көздейтін, жаңа нәрсені тудыратын және өзіндік ерекшелігімен және әлеуметтік-тарихи бірегейлігімен ерекшеленетін адам қызметінің ең жоғары және ең күрделі түрі ретінде анықтауға мүмкіндік береді [1, б. 9].

Шығармашылықтың мәні – басқалар көрмеген нәрсені көру. Еліміздегі білім беру жүйесі қазіргі заманғы білім берудің негізгі стратегиясы негізінде дамып келеді, бұл барлық оқушыларға өздерінің дарындылықтары мен барлық шығармашылық мүмкіндіктерін көрсетуге мүмкіндік беру, олардың жеке жоспарларын жүзеге асыру мүмкіндігін білдіреді.

Бастауыш сынып жасы шығармашылық әлеуеті мол тұлғаны тәрбиелеу мен дамыту үшін ең қолайлы кезеңдердің бірі болып саналады. Бұл жаста балаларда адамгершілік құндылықтар кешені қалыптасады, қиял, шығармашылық ойлау дамиды. Бірақ жаңа шығармашыл тұлғаны ескі әдіспен дамытып, тәрбиелеу мүмкін емес, сондықтан дамыған тұлғаның жаңа резервтерін, әдістері мен жолдарын іздестіру және оның шығармашылық мүмкіндіктерін ашу маңызды міндет болып табылады [2, б. 136].

Педагогикалық зерттеулерді табысты жүргізу үшін зерттелетін мәселенің жағдайын талдауды және эксперименттің жеке кезеңдері туралы сенімді материалдар алуды қамтамасыз ету қажет.

Пилоттық зерттеу барынша тиімді болуы үшін жоспарлау кезеңінде де зерттеу әдісін, объектісін анықтау және тиімділікті өлшеуді таңдаумен байланысты дайындық жұмыстары жүргізілді.

Эксперименттік–зерттеу жұмысының мақсаты: 4–сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттерінің даму деңгейін анықтау, шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін сабақтан тыс жұмыстың әзірленген бағдарламасын сынақтан өткізу және түзету.

Эксперименттік–зерттеу жұмысының міндеттері:

- оқушылардың шығармашылық қабілеттерінің деңгейін анықтау әдістерін таңдау;
- анықтаушы эксперимент жүргізу;
- оқушылардың шығармашылық қабілеттерін деңгейінің динамикасын анықтау.

Эксперименттік жұмыс. Қызылорда қаласы С.Толыбеков атындағы №3 мектеп–лицейінің базасында жүзеге асырылды.

Оқушылардың шығармашылыққа қабілеттері деңгейінің динамикасын диагностикалау үшін психолог–ғалым Е.Туниктің шығармашылық ойлау психодиагностикасының әдістемесі таңдалды.

Диагностика Гилфорд пен Торрен сынақтарының модификациясы болып табылатын 7 субтест–тен (тесттің өзіндік мәні бар бөлігі) тұрады. [3].

Субтест 1. «Заттарды пайдалану (пайдалану жағдайлары)».

Тапсырма–ұсынылған затты пайдаланудың мүмкіндігінше ерекше тәсілдерін тізімдеу. Бұл жағдайда ұсынылған тақырып «газет» болды.

Субтест 2. «Қорытындылар».

Тапсырма–ұсынылған жағдайдың барлық салдарын тізімдеу. Бұл жағдайда «барлық жануарлар мен құстар адаммен сөйлеседі» деген жағдаят ұсынылды.

Субтест 3А және 3Б. «Сөздер мен өрнектер».

Тапсырма–әр сөз берілген әріптен басталатын төрт сөзден тұратын сөйлемдер ойлап табу. Бұл жағдайда берілген әріптер «Ә», «М», «Т», «Р» болды.

Субтест 4. «Ауызша бірлестік».

Тапсырма–берілген сөзге мүмкіндігінше көп анықтама беру. Бұл жағдайда берілген сөз «кітап» болды.

Субтест 5. «Сурет салу».

Тапсырма–шеңберден, үшбұрыштан және шеңбер сегментінен тұратын белгілібірге геометриялық фигуралар жиынтығын пайдаланып берілген кескіндерді салу.

Субтест 6. «Эскиздер».

Тапсырма–белгілі бір фигуралардың берілген жиынтығын әптүрлі кескіндерге айналдыру. Бұл жағдайда сызбаларға айналдыру үшін 20 шеңбер ұсынылды.

Субтест 7. «Жасырын пішін».

Тапсырма–күрделі суретте жасырылған әртүрлі фигураларды табу керек.

Тестілеудің анықтаушы және эксперименттік кезеңдерінде субтесттербірей қолданылды. Процедурадан өту уақыты шамамен 40 минутты құрайды.

Эксперименттік зерттеу жұмысында барлық субтесттерде көрсеткіштер Гилфорд зерттеулерінде анықталған үш фактормен өлшенді:

- жылдамдық–жалпы санымен анықталатын шығармашылық ойлаудың еркіндігін сипаттайтын фактор;
- икемділік–бұл жауаптардың жалпы санымен анықталатын шығармашылық ойлаудың икемділігін және жылдам ауысу қабілетін сипаттайтын фактор;
- өзіндік ерекшелік–сирек жауаптар санымен, элементтердің әдеттен тыс қолданылуымен және жауаптың өзіндік ерекшелігімен анықталатын мәселе шығармашылық ойлау мен көзқарастың өзіндік ерекшелігін сипаттайтын фактор [5,47].

Экспериментке 50 оқушы қатысты: 24 адам–4 «А» сыныбы бақылау тобына айналды, ал 4 «Ә» сыныбы эксперименттік топтың функцияларын қабылдады. 4 «А» сыныптағы пәндер бойынша орташа педагогикалық баға 4,11, ал 4 «Ә» сыныпта 4,17 құрайды.

Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін құрылған «анимация жұмбақтары» толығымен енгізілді, ал бақылау тобына бағдарламаның тек таныстыру фрагменттерін енгізілді. Сабақтан тыс уақытта сабақ өткізуге арналған эксперименттік сынып оқушылардың қалауы бойынша 0–13 адамнан тұратын екі топқа бөлінді. Балалар нақты тұрақты құрамда оқымағандықтан, субтесттер бүкіл сыныпта орындалды.

Шығармашылық қабілеттерін дамытудың «бастапқы» деңгейін анықтау үшін әр оқушыға жеке–жеке субтесттер ұсынылды, олардың нәтижелері үш көрсеткіш бойынша бағаланады: жылдамдық, икемділік және өзіндік ерекшелік.

Сауалнама нәтижелері 3 және 4 кестелерде келтірілген.

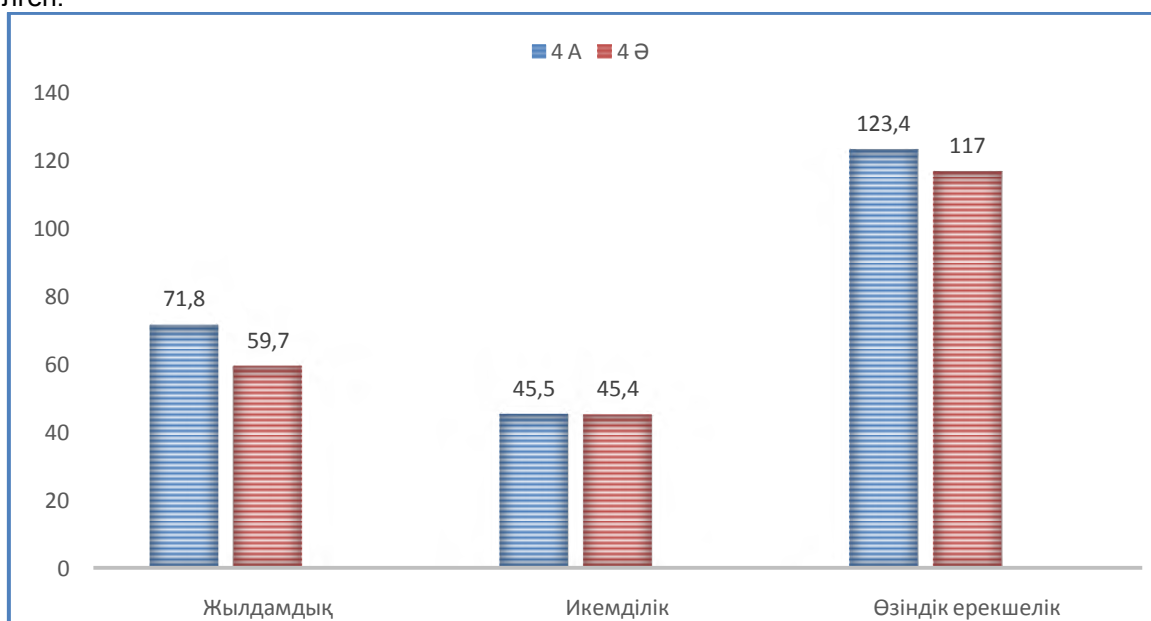
Жылдамдық	Икемділік	Өзіндік ерекшелік	Сума
71,8 ұпай	45,5 ұпай	123,4 ұпай	240,7 ұпай

Кесте 3 – Зерттеудің анықтау кезеңінде Е.Туники әдісі бойынша бақылау тобындағы (4 «А» сыныбы) тестілеудің нәтижелері (ұпаймен)

Жылдамдық	Икемділік	Өзіндік ерекшелік	Сома
59,7 ұпай	45,4 ұпай	117,0 ұпай	225,5 ұпай

Кесте 4. Зерттеудің анықтау кезеңінде Е. Туник әдісі бойынша эксперименттік топтағы (4 «Ә» сыныбы) тестілеу нәтижелері (ұпаймен)

Шығармашылық қабілеттердің даму деңгейін (ШҚ) бағалау үшін зерттеудің белгіленген кезеңінде әр топ оқушыларының психодиагностикалық тестілеу нәтижелерін көрсетеміз. Деректерді үш критерийдің әрқайсысы үшін орташа жиынтық мән арқылы ұсынамыз. Алынған мәндер 1–суретте көрсетілген.

1–сурет. Анықтау кезеңіндегі бақылау және эксперименттік топтағы оқушыларының шығармашылық қабілеттерінің даму деңгейі

Біздің зерттеудің белгіленген кезеңінде жүргізілген психодиагностикадан кейін эксперименттік топта орташа жиынтық ұрғыдан шығармашылық қабілет белгілерінің даму деңгейі айқын көрінеді:

- жылдамдық, бақылау тобына қарағанда 12,1 ұпайға төмен;
- икемділік, бақылау тобына қарағанда 0,1 баллға сәл төмен;
- өзіндік ерекшелігі, бақылау тобына қарағанда 6,4 ұпайға төмен;

Осы олқылықтарды жою үшін біз бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттерін дамытудың бірден–бір шешімі оқу үдерісінде Stop–motion бағдарламасын пайдалану деп ұйғарып, бағдарламаның тиімділігін анықтауды эксперименттік жұмысымыздың келесі кезеңінің мақсаты ретінде анықтадық.

Әдебиеттер тізімі:

1. Шығармашылық иесі өзгеге тәуелді болмауы тиіс / Ж.Ауыпбаев // Егемен Қазақстан. 2017 ж. №226 (23 қараша). 8 б.
2. Бастауыш мектеп оқушыларының шығармашылық дарындылығын дамыту: оқушының бойындағы қабілет: дарындылық / Ф. Борибекова [и др.]. Алматы: Эверо, 2019 ж. 252 б.
3. Туник Е.Е. Тест Торренса. Диагностика креативности. СПб.: Имотон, 1998 г.
4. Тұрғынбаева Б.А. Шығармашылық ортада толерантты тұлға қалыптастыру // Білім=Образование, 31–34 б., 2005 ж. №3
5. Педагогика: оқулық / Ш.Т.Таубаева, С.Т.Иманбаева, А.Е.Берикханова. Алматы: ОНОН, 2017 ж. 116 с.